

Hilbrovice (Amerika), osada obce Lipná - pohledy do minulosti

Pokud pojedete z Oder do Potštátu po silnici II. třídy č. 441, minete křižovatku Potštát - Spálov (viz „Start“) a po ujetí vzdálenosti 5,1 km se dostanete k polní cestě (viz „Cíl“), vedoucí do osady obce Lipná - Hilbrovice. Obyvatelé regionu i turisté osadu znají podle jejího pomístního názvu Amerika (někdy Nová Amerika). Ten vznikl jako metafora velké vzdálenosti osady od okolních obcí („jako do Ameriky“), jakož i obděláváním nové půdy - podobně jak ji obdělávali vystěhovalci v Severní Americe¹. Vraťme se v tomto článku do dávné minulosti a hledejme osídlení dnešních Hilbrovic i osadníky, kteří tam hospodařili.

Vydáte-li se uvedenou polní cestou na prohlídku současných Hilbrovic, naleznete zde šest staveb - tři zděné objekty (na turistické mapě s označením RD č. p. 52 a dva s označením ev. č. 11, ev. č. 5) a tři chaty (s označením CH ev. č. 4, CH ev. č. 1 a CH ev. č. 3). Z přiložené topografické mapy se dovídáme, že zděné objekty - zřejmě původní selské usedlosti, existovaly i v roce 1952, avšak mimo usedlost s čp. 52 již neměly svá původní popisná čísla. Chata s ev. č. 4 v roce 1952 ještě nebyla postavena.

Území na dnešní hranici katastrů Luboměře a Lipné bylo podle spálovského historika a učitele Františka Šustka osídleno již ve středověku. V roce 1547 zde zanikla osada, v moravských zemských deskách zapsána jako pustá ves „Heltínov“². František Šustek na základě archeologického průzkumu specifikoval její polohu do mělkého údolí „Všivského potůčku“ (viz přiložená mapka), který protékal hranicí obou katastrů. Čeští poddaní spálovského statku z Luboměře, kteří získali pole na severní straně „pustého Heltínova“³ je pojmenovali „Vsisko“ a němečtí poddaní z Lindavy, kteří získali jižní část pusté vsi, nazývali pozemky „Hilpersdorfer Felder“ (Hilbrovická pole). Do 60. let 19. století zůstalo toto území neobydleno. Přibližně v letech 1865 až 1875 se zde objevili první osídlenci, zakládají osadu „Hilbersdorf“ (Hilbrovice) se třemi selskými usedlostmi s popisnými čísly 48, 49, 52 a zúrodňují zde pozemky na katastru obce Lindavy (Lipné).

Selská usedlost čp. 48 (ev. č. 11)

V první polovině 60. let 19. století osídlili selskou usedlost čp. 48 (výměra půdy cca 5,32 ha) Ignatz Demel (*30. 11. 1833, Spálov), syn Antona Demla ze Spálova, čp. 55, s manželkou Antonií (*4. 3. 1848, Lindava) - nejstarší dcerou bednáře Franze Wagnera z Lindavy, čp. 3. V roce 1869 s nimi usedlost sdílela matka Antonie Demel - vdova Karolina Wagner (*1818) a mladší sestry Antonie - Karolina (*1854) a Anna (*1854). Provozovali zde společně polní hospodářství a chovali rovněž krávu a dvě kozy. Když manžel Antonie Demel - Ignatz Demel zemřel, Antonie se

1 Viz Šustek František: *Místní a pomístní jména v Heltínově a okolí. Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín č. 38.*

2 Německy se tato ves nazývala Hilpersdorf. V 16. století došlo k oddělení spálovského statku od potštátského panství a tím také k rozdělení pluziny pustého Heltínova.

3 Podle Františka Šustka založil v roce 1719 spálovský pán Karel Ferdinand Schertz novou ves „Schertzdorf“ (česky Heltínov) v místě o 500 m severněji od „pustého Heltínova“, v příkrém svahu cesty vedoucí do údolí Lužního potoka k heltínovskému mlýnu.

v roce 1877 po druhé provdala za svobodného nádeníka z polního hospodářství v Heřmánkách u Potštátu Johanna Alku nst.⁴ (*18. 5. 1850, Heřmánky, čp. 5). V letech 1878 - 1904 hospodařili na hilbrovické usedlosti, přičemž s nimi společně bydleli syn Antonie z 1. manželství Franz Demel (*1870, Lindava čp. 48) a děti z 2. manželství - syn Johann Alka, st. (*1878, Lindava čp. 48) a dcera Josefa Alka (*1880, Lindava čp. 48). V roce 1904 se Johann Alka, st. oženil s Marianou, dcerou tesaře Valentína Voldana z Partutovic a otec Johann Alka nst. mu předal do vlastnictví usedlost čp. 48. Měli spolu čtyři děti, tři syny Franze (*1906, Lindava čp. 48), Josefa (*1909, Lindava čp. 48), Johanna (*1912, Lindava čp. 48) a dceru Marii (*1916, Lindava čp. 48). V roce 1946 byl syn Johanna Alky, st. - Johann Alka, ml. (*1912) majitelem usedlosti společně s manželkou české národnosti z Jindřichova - Otilií, rozenou Dresslerová (*1911, Jindřichov). Společně s nimi bydlela jejich dcera Marie (*1940, Lindava čp. 48) i otec - výměnkář Johann Alka, st. Protože šlo o smíšené manželství, nebyli vysídleni, ale polovina majetku jim byla zkonfiskována⁵. Johann Alka ml. později přenechal usedlost vnučce Mileně, která se provdala za Jiřího Andryse. Milena Andrysová je současnou majitelkou usedlosti.

Selská usedlost čp. 49 (ev. č. 5)

Nejmenší hilbrovickou selskou usedlost čp. 49 (výměra půdy cca 2 ha) osídlil okolo roku 1865 domkář, pocházející z Jindřichova - Vincenz Seiderberger⁶ (*1842, Jindřichov čp. 40 / †1919, Jindřichov čp. 13) s manželkou Theresií (*1825, Partutovice čp. 57), dcerou Jakuba Bláhy. Měla s sebou syna Jozefa Hübnera (*1862, Partutovice čp. 57), pravděpodobně z 1. manželství z roku 1857 s domkářem Jozefem Hübnerem st. (*1817, Partutovice). Pro obživu chovali 1 krávu. V roce 1890 obýval usedlost už jen syn Jozef Hübner s manželkou Francziskou, dcerou Ferdinanda Schroma z Partutovic a Aloisie Král⁷ z Barnova. V roce 1900 se majitelé usedlosti změnili - stali se jimi Franz Schromm z Dobešova (*1875, Dobešov čp. 30) s manželkou Francziskou (*1874, Jindřichov čp. 1), dcerou domkáře Jozefa Rypara, do června 1898 v Jindřichově a později v Lindavě. Bydleli zde společně se svými dětmi: synem Franczisky Schromm-Rudolfem Riperem⁸ (*1882, Jindřichov), dcerou Adelheid Schromm (*1900, Lindava čp. 49) a Klárou Král, babičkou Franczisky Schromm. V letech 1907 až 1946 byli jako majitelé usedlosti čp. 49 uváděni Vincenz Král, st. (*1881, Jindřichov čp. 36) a manželka Anna (*2. 7. 1882, Spálov čp. 100 / †1946), dcera Leopolda Haubelta a Mariany Ondřejové. Bydlely s nimi jejich děti: Anastázie (*1902, Spálov), Otilie (*1909, Lindava) a Vincenz (*1913, Lindava). Syn Vincenz Král ml. se přičlenil a odstěhoval v roce 1947 do Jindřichova. Od Vincenze Krále ml. koupil usedlost Josef Juřica z Valašska a jeho žena Žofie, rozená Náglová z Heltínova. Když v roce 1931 zemřela, bydlela zde Hedvika Šromová, pravděpodobně potomek Franze Schromma z Dobešova. Nyní bývalou usedlost vlastní Věra a Jiří Šindelářovi, bydlí a pracují v Ostravě a usedlost používají jako rekreační chatu s tím, že zde budou trvale bydlet.

Selská usedlost čp. 52

---

4 Podle vyprávění luboměřského písmáka Rudolfa Mika Johann Alka st. našel při orbě na svém pozemku střepy keramiky pocházející ze zaniklé osady „pustý Heltínov“. Johann Alka st. zemřel 5. 5. 1938 v 88 letech.

5 Osudy rodiny Johanna a Otilie Alka jsme po roce 1946 podrobněji nesledovali.

6 Zemřel jako ovdovělý obecní žebřák.

7 Jejimi rodiči byli Franz Král z Barnova a Klára, rozená Koder z Luboměře p. Strážnou (Liebenthal).

8 Rudolf Riper - nevlastní syn Franze Schromma.

Největší selská usedlost čp. 52 si zachovala své popisné číslo, měla největší pozemkovou výměru cca 8,54 ha. Její založení spadá do let 1874 - 1876, kdy se zde usadili manželé Johann Draber (*1842, Lippein čp. 8), pocházející z obce Lipiny nedaleko Šternberku a Antonia (*1848, Lindava čp. 3), dcera rolníka Franze Wagnera z Lindavy a Kláry, rozené Kuttler z Větrčovic. Měli pět dětí: Franze (*1870, Lindava čp. 35), Marii (*1873, Lindava čp. 35), Aloisii (*1876, Lindava čp. 52), Christinu (*1878, Lindava čp. 52) a Aloise (*1880, Lindava čp. 52). Usedlost s nimi sdíleli manželé Franz Wagner (*1835, Lindava čp. 5) a Aloisie Wagner, rozená Pollak (*1833, Lindava čp. 47) s dětmi Josefem (*1861, Lindava čp. 47), Johannem (*1870, Lindava čp. 9) a Aloisí (*1868, Lindava čp. 10). V letech 1880 -1890 odpovídal velikosti usedlosti počet chovaného dobytka. Rodina Draber chovala: 1 býčka, 2 krávy, 1 tele, 2 vepře a 1 sele. Rodina Wagner měla 1 krávu a 1 jalovici. V roce 1898 byl jako majitel usedlosti čp. 52 uváděn Franz Demel (*11. 4. 1870, Lindava čp. 52 - syn majitele usedlosti čp. 48 v roce 1869 Ignatze Demela a Antonie, rozené Wagner z Lindavy), s manželkou Filomenou (*25. 9. 1864, Veselí čp. 28) - dcerou Josefa Münstera a Rosiny Lehmann, oba z Veselí (Wessiedel). V roce 1902⁹ se jim narodil syn Alois Demel¹⁰ (*8. 4. 1902, Lindava čp. 52), který přivedl usedlost na buben, prohýřil majetek (měl rád koně i „holky“) a dům nakonec v roce 1922 prodal v dražbě Klevarovi - říkalo se mu Valchař, ale jeho žena se bála v domě bydlet, protože tam tábořili potulní cikáni. Proto Klevar prodal dům v dražbě Žofii Kunzové¹¹, rozené Bartošové (*1882, Jindřichov čp. 78) - vdově po Emilu Kunzovi¹² (*1872, Luboměř čp. 93). Emil a Žofie Kuncovi měli syna Richarda (*28. 1. 1908, Luboměř čp. 14) a dceru Žofii (*23. 10. 1910, Luboměř čp. 14). Richard Kunz se oženil se Žofií Bláhovou z Jindřichova (*14. 11. 1911) a do tohoto manželství se na usedlosti čp. 52 v Hilbrovicích narodila 8. srpna roku 1932 její současná majitelka Marie Kunzová a 11. listopadu 1936 její mladší sestra Emilie. Richard Kunz byl od 11. 11. 1946 do 15. 9. 1947 dočasným správcem hospodářské usedlosti čp. 33 v Lindavě. Marie Kunzová se 22. listopadu roku 1952 provdala za Františka Šindlera (*6. 3. 1929, Partutovice čp. 33 / †12. 5. 2019). Svatbu měli v kostele sv. Bartoloměje v Potštátě a vzácným hostem na svatbě byla hraběnka MUDr. Marie Desfours-Walderode¹³ (*18. 7. 1880, Potštát /†13. 3. 1963). Šindlerovi měli velké hospodářství, chovali krávy, koně a prasata, po kolektivizaci pracovali až do důchodu v n. p. Optimist Odry. S manželem Františkem prožili 67 let společného života. Ten o své ženě říkával, že je *pillířem „Ameriky“*. Na závěr tohoto příběhu mohli čtenáři zaznamenat, že původní osada Hilsbersdorf, založená rodinami německé národnosti v 60. - 70. letech 19. století, změnila do roku 1946 vlivem spolužití s okolním českým prostředím (vesnice Luboměř, Jindřichov, Partutovice) své národnostní složení. Rodiny Hilbrovic, až na jednu smíšenou rodinu (usedlost čp. 48 Jana Alky, *1912) byly celé české, a tak se jich v roce 1946 nedotklo vysídlování obyvatel, jako tomu bylo u domovské německé obce Lindavy.

9 *Manželům Demelovým zde 8. srpna roku 1899 zemřel 7denní syn Franz a 16. března roku 1902 opět 2letý syn Josef. Za domem proto otec Franz Demel nechal postavit vysokou zděnou kapličku jako poděkování za život dalšího syna Aloise.*

10 *Alois Demel se přizemil do Bohuňovic, kde s manželkou vychovali několik dětí a jeho vnučka Jitka se stala starostkou obce Bohuňovice.*

11 *Žofie Kunzová, dcera Viléma a Anny Bartošových, prožila dětství v nedalekém hostinci „Na Čardě“, který postavil její otec Vilém Bartoš.*

12 *Rodiče Emila Kunze byli Karl Kunz, někdy Kunze (*1826, Vítkov čp. 210, německá obcovací řeč), panský sluha na zámku ve Spálově (majitel domku čp. 93 v Luboměři) a Theresia, dcera národního luboměřského učitele Františka Seidla a Barbary, rozené Svolenský. Jeho prarodiči byli revírník ve Vítkově Johann Kunze a Rosálie, rozená Filipp z Vítkova.*

13 *V roce 1909 vystudovala obor všeobecného lékařství na lékařské fakultě ve Vídni a na Potštátsku pak vykonávala nehonoranou lékařskou praxi. V regionu byla známá jako lékařka chudých.*

Poděkování: *Naše díky patří paní Marii Šindlerové, majitelce, narozené na usedlosti čp. 52, za poskytnuté informace a podklady.*

Použité zdroje:

Šustek František: Místní a pomístní jména v Heltinově a okolí. Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín, č. 38, str. 38-46.

Šustek František: Zaniklá středověká osada u Heltinova na Spálovsku. Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín, č. 37, str. 5-9.

Šustek František: Pomístní názvy v Oderských vrších. Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín, č. 45, str. 3-17.

Šustek František, Krejčířík Alois: Osídlení obce Lipné (Lindavy) v letech 1945 - 1948. Oderské Hory, ročník II. 1948 - 49, str. 35-37, str. 66-74, str. 106, 107.

Mík Rudolf: Okolí naší vesnice Luboměře v roce 1932, Hilpersdorf - str. 5.

Kašpar Pavel st.: Zaniklý výletní hostinec "Na Čardě" nad Jindřichovem. Oderské vrchy, 2019, č. 1 - 2, str. 1 - 12.

Sčítací operáty 1869, 1880, 1890, 1900, 1910, 1921 obcí Lipná, Jindřichov, Luboměř, Spálov, Partutovice, Heřmánky u Potštátu. Soka Přerov.

Rodné a oddací matriky obcí Lipná, Jindřichov, Luboměř, Spálov, Heřmánky u Potštátu. ZA Opava, pobočka Olomouc.

Audio záznam (rok 2010, Hilbrovice) paní Marie Šindlerové s Květoslavem Wiltschem. Archiv Květoslava Wiltsche.

www.cuzk.cz, www.mapy.cz, www.archivnimapy.cuzk.cz.

Popisky obrázků

Obr. 1 2020, výřez části Spálovska a Lindavska - poloha osady Hilbrovice. mapy.cz

Obr. 2 2020 Hilbrovice - detail osady s uvedením současného označení domů, mapy.cz

Obr. 3 Topografická mapa S -1952, výřez s osadou Hilbrovice, cuzk.cz

Obr. 4 Mapa F. Šustka a Ing. A. Ondřeje z výzkumu zaniklé středověké osady u Heltínova na Spálovsku. Vsivský potůček je znázorněn tučně. Zdroj: Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín č. 37

Obr. 5 Hilbrovice (Hilbersdorf). III. vojenské mapování. Přiřazení popisných čísel čp. 48, 49 a čp. 52 selským usedlostem. Na mapě je viditelná stará cesta mezi Potštátem a Jindřichovem (Dobešovem) se zakresleným hostincem „Na Čardě ” (viz W.H.) i polní cesta mezi Hilbrovicemi a Heltinovem (Schertzdorf). Historický ústav Akademie věd ČR

Obr. 6 Hilbrovice 2020. Dům č. ev. 11 - bývalá selská usedlost čp. 48. Foto Jaroslava Šustková

Obr. 7 Jindřichov 1939. Svatební fotografie Johanna Alky, ml. a Otilie Dreslerové. Nalevo od Johanna Alky, ml. je jeho otec Johann Alka, st.. Archiv Marie Šindlerové

Obr. 8 Hilbrovice 2020. Dům č. ev. 5 - bývalá selská usedlost čp. 5. Foto Jaroslava Šustková

Obr. 9 Jindřichov 1947. Svatební fotografie Vincenze Krále, ml. a Marie Ditrichové. Nalevo od Vincenze Krále, ml. je jeho otec Vincenz Král, st.. Archiv Marie Šindlerové

Obr. 10 Hilbrovice 2020. Dům a bývalá selská usedlost čp. 52. Foto Jaroslava Šustková

Obr. 11 Hilbrovice 2020. Památná kaplička u domu čp. 52. Foto Jaroslava Šustková

Obr. 12 Potštát 1952. Svatba Marie Kunzové s Františkem Šindlerem. Sedící MUDr. Marie Defours - Walderode s pověstným psíkem Pukkim. Archiv Marie Šindlerové